

Остапенко Олена Геннадіївна,
доцент кафедри правового регулювання економіки
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця,
кандидат юридичних наук, доцент
e-mail: olena.ostapenko@hneu.net

РОЛЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

В умовах трансформаційних політико-правових перетворень, особливо в умовах військової агресії, імплементаційних процесів у законодавчій сфері, становлення українського конституціоналізму, реформування інститутів українського суспільства і держави, низького рівня правової свідомості та правової культури населення триває процес забезпечення підвищення рівня просвітництва, зокрема у конституційно-правовій сфері. Значення конституційного права у сфері освіти обумовлена фундаментальністю його норм та інститутів (основ конституційного ладу, правового статусу людини і громадянина тощо), які знаходять свою подальшу реалізацію у національному галузевому законодавстві.

Серед громадських ініціатив з підвищення обізнаності конституційно-правовими реаліями можна відзначити національний освітній проєкт «Конституція для всіх», який стартував у 2017 році і має на меті популяризацію Конституції України [1; 2]. У 2021 році в межах проєкту була видана книга «Конституція для всіх: і великих, і малих» як віршований текст Конституції. На продовження цієї ініціативи проводиться і Всеукраїнський он-лайн конкурс з правового просвітництва. Так, у II Всеукраїнському конкурсі у 2023 році взяли участь понад 400 колективів, які створили понад 350 відеороликів за статтями Конституції. Конкурс проводився Національною бібліотекою України для дітей та громадською організацією «Асоціація розвитку суддівського самоврядування України» з метою ознайомлення дітей із основними положеннями Конституції України, підвищення рівня правової культури та правосвідомості, привернення уваги широкої аудиторії до громадянської освіти, демократії та прав людини. Основним конкурсним завданням було створення відеоролика, у якому діти декламують статті книги «Конституція для всіх: і великих, і малих» [3].

Стосовно професійної освіти, курс конституційного права зазвичай викладається в межах бакалаврської програми на першому курсі протягом одного-двох семестрів (приблизно 10 кредитів) як одна з фундаментальних базових дисциплін. Крім того, в навчальних планах ВНЗ можна побачити курси виборчого права, парламентського права. У результаті наукового обговорення методології викладання конституційного права українські науковці підсумували, що проблеми стосуються:

- 1) застосуванні нетрадиційних форм викладання;
- 2) вивчення Конституції України через призму позитивного розуміння її як Основного Закону, а не шляхом розкриття її сутності (принципи, правила, права людини, інститути та процедури) із застосуванням комбінації конституційного тексту, case law і аналізу доктринального дослідження;
- 3) необхідності вивчення теоретичного матеріалу і законодавства у контексті практики його застосування; відокремлення конституційного матеріального та процесуального права; запровадити в межах бакалаврської програми спецкурс «Проблеми конституційного права»;
- 4) засвоєння конституційного права, що повинно сприяти створенню умов для підвищення рівня конституційної культури населення, активної та свідомої участі громадян у державотворчих процесах;
- 5) потреби у вивченні конституційного права зарубіжних країн [4].

У зв'язку з перебуванням зараз на території Іспанії, пропонуємо дослідити досвід викладання у ній конституційного права. Його аналіз дозволяє дійти висновку, що конституційне право викладається, як і в Україні, також або на першому курсі у першому семестрі бакалавріату в обсязі 6 кредитів (наприклад, у Міжнародному університеті Валенсії) [5], або в магістратурі як загальний [6] чи спеціальний [7] курс. Крім того, цікавим є досвід викладання конституційного права у межах фактично підвищення кваліфікації.

Так, Центр політичних і конституційних досліджень (CERC) є організацією, залежною від Міністерства при Прем'єр-Міністрові, місією якого є сприяння аналізу національної та міжнародної правової та соціально-політичної реальності. Як дослідницький центр, він приділяє особливу увагу розвитку публічного права та соціальних наук, як у Європі, так і в Латинській Америці. Серед основних місій, які доручено Центру політичних та конституційних досліджень, є аналіз національної та міжнародної правової, соціальної та політичної реальності, приділяючи особливу увагу правовій політичній реальності іbero-американських країн. CERC запрограмував у академічному альянсі з Міжнародним університетом Менендеса Пелайо (UIMP) офіційну університетську магістерську програму з конституційного права. Вона призначена як для тих, хто хоче розпочати академічну кар'єру, пов'язану з дисциплінами публічного права та вивченням політичних систем, так і тих, хто хоче згодом розвивати свою професійну діяльність у державному секторі. В останньому випадку програму магістерської підготовки можна розглядати або як перший етап підготовки вступних іспитів до вищої державної служби, або як післядипломну підготовку, спрямовану на збагачення знань і навичок професіоналів у державних адміністраціях та державних установах, консалтингових секторах, пов'язаних з ними [8].

Підручники з конституційного права Іспанії містять аналіз основних його інститутів: походження та еволюція держави, поняття Конституції, права і основні свободи, повноваження та інститути держави та джерела права. Методичні видання покликані допомогти професіоналам різних неюридичних професій, які працюють у публічному секторі або для нього для розширення у доступній формі

свої знання про Конституцію та наслідки, які з неї випливають для суспільного ладу [9, с. 16-17].

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що для підвищення рівня правової культури та правосвідомості громадян потребує подальшого удосконалення методика викладання конституційного права та відповідних спецкурсів у ВНЗ, активного впровадження в усіх закладах освіти елементарних знань про конституціоналізм та конституцію.

Список використаних джерел:

1. Конституція для всіх: офіційний веб-сайт Громадської ініціативи Національний правоосвітній проєкт «Конституція для всіх». URL: <https://fair-ukraine.org/about.html>
2. Конституція для всіх: і великих, і малих: офіційна сторінка книги «Конституція для всіх: і великих, і малих» у Facebook. URL: <https://www.facebook.com/konstytutsiya.dlya.vsih/>.
3. Конституція для всіх: і великих, і малих: підсумки всеукраїнського конкурсу. Укрінформ. 27.06.2023. <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3727805-konstitucia-dla-vsih-i-velikih-i-malih-pidsumki-vseukrainskogo-konkursu.html>.
4. Практичні навички та зарубіжний: чого бракує методології викладання конституційного права конституційного права в Україні?: Засідання круглого столу «Методологія викладання конституційного права: обмін досвідом». Центр політико-правових реформ та Громадської мережі публічного права та адміністрування UPLAN. 19 лютого 2019 р. URL: <https://uplan.org.ua/news/praktychni-navychky-ta-zarubizhnyi-dosvid-choho-brakuie-metodolohii-vykladannia-konstytutsiinoho-prava-v-ukraini/>
5. Grado en Derecho Online. Plan de estudios. Universidad Internacional de Valencia. URL: <https://www.universidadviu.com/es/grado-derecho>.
6. Master en Derecho Constitucional. Euroinnova International Online Education. <https://www.euroinnova.edu.es/cursos/derecho-constitucional>.
7. Solicita Información de los siguientes Máster y Cursos. Universidad Europea Miguel de Cervantes. Master Curso Universitario de Especialización en Derecho Constitucional. URL: https://www.cursosymastersdederecho.com/?utm_source=google&utm_medium=adwords&utm_campaign=cefama_generico&utm_term=cursos_derecho&utm_content=credit_ects&gad=1&gclid=Cj0KCQjw06-oBhC6ARIsAGuzdw3BKgDcHSVjlG1u9mAOza8DrKBFs9nhj1OeDeQKVHcktrMiqwaq3IkaAkuXEALw_wcB.
8. Official website El Centro de Estudios Políticos y Constitucionales (CEPC). URL: <https://www.cepc.gob.es/>.
9. Francisco Javier Enériz Olaechea. Instituciones básicas de derecho constitucional. Instituto Navarro de Administración Pública, 2003. 452 c. URL: <https://www.navarra.es/NR/rdonlyres/913EC53B-45CB-471D-9142-9B186D079240/305594/PL1.pdf>.